

Фінансується
Європейським
Союзом

DRC DANISH
REFUGEE
COUNCIL

Огляд потреб у сфері соціально- правового захисту та результати аудиту з безпеки у сфері ГЗН

Місця компактного проживання в Херсонській області —
лютий 2026

Фото ілюстративне.
©DRC Україна, 2025, Херсон, Олена Високолян.

Вступ

Цей звіт підсумовує результати моніторингу у сфері соціально-правового захисту, проведеного у місцях компактного проживання (МКП) в місті Херсон та Херсонській області з 27 січня по 3 лютого 2026 року. Метою збору даних було надати загальну картину умов проживання, ризиків та викликів у сфері захисту для мешканців МКП, а також їхнього доступу до державних послуг та гуманітарної підтримки.

Результати призначені для інформування гуманітарних суб'єктів та державних органів про пріоритетні проблеми у сфері захисту та для підтвердження рекомендацій, заснованих на доказах, з метою підвищення безпеки, покращення доступу до послуг та посилення захисту вразливих груп населення, які проживають у місцях компактного проживання. У звіті також висвітлюються поточні практики надання підтримки та пріоритетні напрямки для подальших заходів у гуманітарній сфері та соціально-правовому захисті.

Методологія оцінки

DRC провела оцінку сфери соціально-правового захисту в місцях компактного проживання у Херсонській, Дар'ївській та Чорнобаївській громадах Херсонського району. Мета оцінки полягала у тому, щоб надати загальну картину основних ризиків у сфері соціально-правового захисту, з якими стикаються мешканці місць компактного проживання, а також доповнити поточну діяльність DRC з моніторингу соціально-правового захисту в регіоні. Збір даних відбувався з 27 січня по 3 лютого 2026 року. У рамках оцінки DRC провела п'ять обговорень у фокус-групах (ОФГ) та сім інтерв'ю з ключовими інформаторами (КІ). Загальна кількість учасників становить 59 осіб, серед яких 43 жінки та 16 чоловіків. Серед учасників було 45 внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та 14 мешканців, які не були переміщені.

Інструменти для проведення фокус-груп та інтерв'ю охоплювали широке коло тем, пов'язаних із соціально-правовим захистом. Крім того, кваліфіковані фахівці з ГЗН провели аудити безпеки у сфері протидії ГЗН у чотирьох місцях компактного проживання з метою виявлення потенційних ризиків та перешкод, пов'язаних з ГЗН, у реагуванні секторів, зокрема під час надання послуг з забезпечення базових потреб, Відновлення житла / Води, санітарії та гігієни (ВСГ або WASH), координації та управління місцями компактного проживання (СССМ), а також послуг із соціально-правового захисту. Учасників відбирали з застосуванням комбінації цілеспрямованої та випадкової вибірки. Через безпекові обмеження кваліфіковані фахівці з питань соціально-правового захисту проводили інтерв'ю як особисто, так і дистанційно. Незважаючи на зусилля щодо забезпечення різноманітного складу учасників, отримані результати не є статистично репрезентативними і їх слід трактувати як такі, що висвітлюють лише досвід мешканців в оцінюваних місцях.

Результати оцінки

Огляд контексту

Поточний конфлікт і надалі суттєво впливає на безпеку, житлові умови та добробут цивільного населення Херсонської області. Бойові дії, руйнування інфраструктури, забруднення вибухонебезпечними предметами та постійні загрози безпеці змусили багатьох людей покинути свої домівки та шукати тимчасовий прихисток у місцях компактного проживання. Наразі в Херсонській області діє вісім місць компактного проживання, з них шість – у місті Херсон, де

проживає приблизно 727 осіб.¹ Місця компактного проживання є крайнім заходом, який передбачає короткотривалий варіант розміщення; проте найбільш вразливі евакуйовані особи та люди, які лише нещодавно зазнали переміщення, часто залишаються там на тривалий час. Їхні мешканці часто стикаються з неналежними умовами проживання, зокрема з перенаселеністю, обмеженим рівнем приватності, недостатньою доступністю для людей з інвалідністю та невизначеністю щодо терміну перебування. Тимчасовий характер таких закладів, обмежена інфраструктура та залежність від зовнішньої допомоги створюють додаткові проблеми, особливо у випадках тривалого переміщення.

Серед мешканців оцінюваних місць компактного проживання є особи, які були вимушені переселитися після ескалації бойових дій у 2022 році, а також ті, хто був вимушений переселитися ще раніше, починаючи з 2014 року. Серед них є літні люди, особи з інвалідністю або обмеженою мобільністю, сім'ї з дітьми та особи, які пережили інциденти, пов'язані з мінно-вибуховими предметами. Всі вони є ще більш вразливими до соціально-правових ризиків. Перешкоди у фізичному доступі, обмеження мобільності та недостатньо пристосована інфраструктура посилюють безпекові ризики та призводять до соціальної ізоляції. Нижче наведено короткий опис оцінених місць компактного проживання.

- Гуртожиток, м. Херсон, вул. Комкова, 76-Б — 157 мешканців.
- Центр матері і дитини, м. Херсон, вул. Ціолковського, 41 — 4 мешканці.
- Гуртожиток, м. Херсон, Бериславське шосе, 28 — 117 мешканців (доступ був обмежений через безпекову ситуацію; моніторинг проводився в режимі онлайн).
- Готель, м. Херсон, вул. Олеся Гончара, 19 — 50 мешканців (доступ був обмежений через безпекову ситуацію; моніторинг проводився в режимі онлайн).
- Гуртожиток, м. Херсон, вул. Миру, 31 — 31 мешканець (доступ був обмежений через безпекову ситуацію; моніторинг проводився в режимі онлайн).
- Модульне містечко, село Киселівка, вул. Освітнянська, 50 — 181 мешканець.
- Модульне містечко, село Чайчине, вул. Центральна, 27 — 23 мешканці.

Спостереження DRC свідчать про те, що найбільша кількість внутрішньо переміщених осіб, які проживають у місцях компактного проживання у місті Херсон, зосереджена у закладах, розташованих у районах із підвищеним рівнем ризику для безпеки. Ці місцевості є особливо вразливими через постійні артилерійські обстріли та атаки FPV-дронів, а також через їхню близькість до об'єктів, які часто стають цілями, наприклад, ринки, об'єкти енергетичної інфраструктури, адміністративні будівлі та інші громадські об'єкти. Близькість до лінії фронту та постійні обстріли суттєво ускладнюють доступ гуманітарних організацій та можливість проведення регулярних моніторингових візитів. Як наслідок, це негативно позначається на послідовності та передбачуваності гуманітарної діяльності, звужує спектр послуг, які можна надати, а своєчасне виявлення та задоволення нагальних потреб мешканців стає все складнішим.

Динаміка переміщення населення та евакуація

Результати проведених ОФГ та інтерв'ю з ключовими інформаторами вказують на кілька основних тенденцій, пов'язаних з евакуацією, переміщенням та розселенням у місцях компактного проживання. У більшості випадків причиною переміщення стали безпосередні загрози життю та безпеці, зокрема обстріл житлових районів та перебої у наданні основних послуг та послуг зв'язку. Серед мешканців оцінюваних місць компактного проживання — особи, які були евакуйовані з

¹ [Microsoft Power BI](#)

районів міста Херсон, проживання в яких є дуже ризикованим, зокрема з острівної частини міста, Корабельного й Дніпровського районів, а також із громад Херсонської області, що часто страждають від обстрілів, а саме Дар'ївської, Станіславської, Білозерської та Новокаховської громад.

Більшість мешканців проживає у місцях компактного проживання з 2022 року, що свідчить про тривалий характер переміщення. Водночас деякі учасники повідомили, що прибули до місць компактного проживання протягом останніх шести місяців, що свідчить про їх тривале перебування там після переміщення з прифронтових та особливо небезпечних районів. Менша кількість мешканців була переміщена з Донецької та Луганської областей ще у період з 2014 року, що вказує на випадки повторного переміщення. Одна учасниця фокус-групи, яка проживає у місці компактного проживання з 2014 року, розповіла таке: «У 2014 році, коли почався конфлікт, нас переселили з Луганської області. Мій чоловік отримав струс мозку, тож ми переїхали для лікування, і після цього стали переміщеними особами».

Ключові інформатори повідомили про кілька випадків розлучення сімей під час евакуації, особливо коли чоловіків призовного віку зупиняли на контрольно-пропускних пунктах для перевірки документів, а потім мобілізували до Збройних сил України. Ці ситуації вплинули на рішення сімей щодо подальшого переселення. Учасники ОФГ також розповідали про розлуку з членами родин, які залишилися в інших регіонах України або за кордоном, що посилює емоційний стрес та невизначеність щодо майбутнього.

Розміщення в місцях компактного проживання координується з місцевою владою та обласною військовою адміністрацією, а евакуацію часто підтримують волонтерські організації. Діють гарячі лінії з питань екстреної евакуації. Мешканці також можуть звертатися за допомогою безпосередньо до місцевої влади або адміністрації місць компактного проживання. Незважаючи на це, згідно з результатами ОФГ та інтерв'ю з ключовими інформаторами, обізнаність щодо варіантів евакуації та переселення, а також пов'язаних з цим прав, залишається обмеженою. Хоча учасники повідомляли, що інформаційні сесії проводяться регулярно і що мешканці знають, куди звертатися за порадами, зокрема до волонтерських об'єднань, гуманітарних організацій та адміністрацій місць компактного проживання, багато хто зазначив, що вони не шукають активно детальну інформацію про процедури переселення та не запам'ятовують її через небажання залишати своє поточне місце проживання. Натомість мешканці повідомили, що в разі погіршення безпекової ситуації вони покладаються переважно на адміністрації місць компактного проживання, які організовують їхнє переселення. Учасники також сказали про те, що вони не зовсім обізнані щодо варіантів переселення та умов проживання в інших регіонах.

Серед основних причин, що спонукають залишатися у місцях компактного проживання, — відчуття відносної безпеки порівняно з місцевістю, звідки вони прибули, доступ до житла, залежність від гуманітарної допомоги, емоційна прив'язаність до спільноти, разом з якою вони живуть в МКП, попередній негативний досвід переміщення, а також випадки дискримінації чи принизливого поводження в тих місцях, куди вони були переміщені раніше. Одна з ключових інформаторок описала випадок з матір'ю та її 11-річною донькою, які раніше проживали у тимчасовому житлі в інтернаті іншого регіону. Дитина пережила булінг у школі через свій статус внутрішньо переміщеної особи, що спричинило у неї відчуття тривоги та відмову продовжувати відвідувати школу. Оскільки будинок родини розташовувався в зоні підвищеного ризику поблизу лінії фронту, вони зрештою переїхали, щоб оселитися у бабусі дитини в гуртожитку, який використовувався як місце компактного проживання.

Додаткові фактори, що стримують подальше переселення, включають адаптацію до поточного середовища, налагоджену соціальну комунікацію, стан здоров'я, занепокоєння щодо умов проживання в потенційних місцях переселення та труднощі, пов'язані з проїздом через контрольні-пропускні пункти.

Ризики для безпеки в місцях компактного проживання

Результати проведених обговорень у фокус-групах та інтерв'ю з ключовими інформаторами свідчать про те, що безпекова ситуація залишається головним фактором ризику для мешканців МКП. Декілька оцінених закладів знаходяться поблизу лінії фронту та потерпають від частих обстрілів, дистанційного замінування протипіхотними мінами ПФМ-1 та активної присутності бойових БПЛА малої дальності.

Деякі місця вважаються надзвичайно ризикованими і залишаються в основному недоступними для гуманітарних організацій через бойові дії, що тривають.

Учасники повідомляли про артилерійські обстріли, присутність дронів та регулярні вибухи поблизу їхніх помешкань, що створює постійне відчуття небезпеки та підвищений стрес навіть там, де прямі удари трапляються рідше. Респонденти зазначили, що «над модульним містечком літають дрони» і що «поблизу гуртожитку майже щодня відбуваються обстріли». Також повідомлялося про випадки обстрілів без попереднього оповіщення про повітряну тривогу, що обмежувало можливість мешканців вчасно перейти до укриття. У більшості оцінюваних МКП укриття розташовані за межами будівель, мають обмежену місткість або перебувають у незадовільному технічному стані. Багато з них не пристосовані для осіб з інвалідністю або людей з обмеженою мобільністю. Мешканці з фізичними порушеннями, зокрема ті, хто користується милицями або кріслами колісними, часто потребують допомоги, щоб дістатися до укриттів, а в деяких випадках залишаються у своїх кімнатах під час обстрілів, ризикуючи своїм життям та здоров'ям. Один/одна із ключових інформаторів(-ок) зазначив, що «людям з обмеженою рухливістю важко дістатися до бетонного укриття по гравію».

Ключові інформатори та учасники також вказали на проблеми щодо безпеки, спричинені процедурами перевірки мешканців. Недостатня перевірка даних про осіб під час їх заселення може негативно вплинути на безпеку житлового середовища в цілому. Деякі учасники повідомили про випадки, коли особи з судимістю або з неодноразовими порушеннями правил проживання через вживання алкоголю чи наркотиків продовжували проживати в МКП через те, що процедури виселення є надто тривалими та складними. Як пояснив один з ключових інформаторів, у випадках, коли не трапляється фізичне насильство, реакція правоохоронних органів часто обмежується профілактичними розмовами, що не допомагають запобігти повторним інцидентам і знижують готовність мешканців повідомляти про їх занепокоєння щодо безпеки.

Територія багатьох МКП не огорожена і на ній не здійснюється ефективний контроль доступу, що підвищує відчуття загрози несанкціонованого проникнення та негативно впливає на відчуття захищеності мешканців. Учасники повідомили про випадки крадіжок та наголосили на необхідності зачиняти входні двері та двері коридорів, щоб запобігти проникненню сторонніх осіб. Як зазначив/ла один/одна з учасників(-ць) фокус-групи: «Двері кімнат треба завжди зачиняти на замок. Був випадок, коли у одного з мешканців вкрали телефон і гроші.»

Недостатнє освітлення, особливо вздовж шляхів до туалетів і душових кімнат, розташованих поза межами житлових корпусів, створює додаткові ризики для безпеки, насамперед для жінок і дівчат.

Один/одна із ключових інформаторів(-ок) повідомив, що ці зони вважаються особливо небезпечними через погане освітлення, відсутність огорож, а також через те, що деякими з зазначених місць користуються також особи, які не проживають на території МКП. Подекуди повідомлялося про випадки сексуальних домагань на території МКП. Через страх стигматизації, відсутність довіри до механізмів захисту або побоювання щодо негативних наслідків постраждали повідомляють про такі випадки у недостатній мірі. Один/один з ключових інформаторів(-ок) зазначив, що одна з постраждалих вирішила не повідомляти про інцидент у поліцію через відчуття сорому.

Учасники та ключові інформатори також повідомляли про випадки конфліктів, фізичного насильства та вимагання, які траплялися серед мешканців. У кількох випадках для реагування на такі інциденти викликали поліцію; однак за словами інформаторів, через обмеженість механізмів правозастосування та повільну реакцію ефективність таких втручань була вкрай низькою. Водночас в деяких МКП було вжито заходів для підвищення рівня безпеки. На одному з них було встановлено бетонну захисну конструкцію навколо будівлі, що знизило ризик травмування уламками. Мешканці та персонал вважають це позитивним прикладом зменшення ризиків. Деякі МКП також запровадили цілодобову присутність персоналу, що допомагає контролювати безпекові проблеми та реагувати на інциденти. Однак можливість розширити такі заходи залишається обмеженою через брак фінансування.

Психологічний добробут та соціальна згуртованість

У всіх оцінених МКП учасники ОФГ повідомили про високий рівень психологічного стресу, емоційного виснаження та тривоги через постійну небезпеку, вимушене переміщення, пошкодження або втрату житла, а також тривалу невизначеність щодо майбутнього. Один/одна з ключових інформаторів(-ок) зазначив наступне: «Люди виснажені і хочуть повернутися до своїх домівок. Відсутність стабільного доходу породжує невпевненість у майбутньому та посилює залежність від гуманітарної допомоги». У деяких випадках стрес ще більше посилюється через розлуку з членами родини, які залишаються на територіях, окупованих Російською Федерацією, або в прифронтових районах. Це викликає постійне занепокоєння щодо безпеки рідних.

У кількох МКП ключові інформатори також повідомляли про негативні механізми подолання труднощів, зокрема вживання алкоголю та наркотиків. Таке зловживання призводило до посилення конфліктів, агресивної поведінки та появи ризиків для безпеки у помешканнях для спільного проживання. Один із ключових інформаторів описав випадок, коли мешканець неодноразово зловживав алкоголем, курив у кімнаті, створюючи небезпеку пожежі, нехтував особистою гігієною та брав участь у численних конфліктах, що вимагали втручання поліції.

Водночас спостерігалися й позитивні стратегії подолання труднощів та неформальні механізми підтримки з боку спільноти. Учасники наголосили на тому, що взаємна підтримка, соціальна взаємодія та спільні заходи є важливими джерелами для набуття психологічної стійкості. Мешканці розповіли, що проводять час разом, граючи в карти, дивлячись телевізор або займаючись домашніми справами та рукоділлям, що допомагає впоратися зі стресом. Деякі учасники також згадували про вживання седативних засобів або інші стратегії подолання тривоги та постійної невизначеності.

В одному з МКП учасники повідомляли про соціальну напругу між особами, які були переміщені у період з 2014 року, та тими, хто був переміщений після ескалації бойових дій у 2022 році. Різний

досвід та очікування іноді впливають на стосунки між мешканцями і можуть призвести до конфліктів, знижуючи соціальну згуртованість у середовищі спільного проживання.

Доступ до послуг

Базові умови проживання

Учасники ОФГ загалом оцінили умови проживання в оцінюваних місцях компактного проживання як прийнятні; проте було виявлено низку проблем, що впливають на безпеку, гідність та комфорт мешканців. В одному з МКП у деяких кімнатах відсутні вікна, що призводить до поганої вентиляції та низької температури в приміщеннях, яка, за словами мешканців, у холодну пору року опускається до близько +14 °С. Учасники також наголосили на необхідності встановити вхідні двері на кожному поверсі. Це обмежить доступ сторонніх осіб та підвищить загальний рівень безпеки в будівлях.

Багато МКП залишаються в значній мірі залежними від електропостачання. Під час тривалих відключень електроенергії мешканці повідомляли про перебої з освітленням, опаленням та водопостачанням, що суттєво погіршує умови повсякденного життя. У деяких випадках мешканці повідомляли про використання газових балонів для опалення, що підвищує ризик виникнення пожежі, вибуху та отруєння чадним газом.

Доступність об'єктів для людей з інвалідністю

На більшості МКП потреби людей з інвалідністю задовольняються лише частково. Інфраструктура часто не пристосована для людей з обмеженою мобільністю, а приміщення часто не мають необхідних засобів доступності. Крім того, МКП, як правило, не обладнані для розміщення осіб, які потребують регулярного догляду або медичного нагляду.

Учасники висловили неоднозначні думки щодо умов проживання, забезпечених для осіб з інвалідністю. Хоча деякі наголошували на важливості покращення доступності та інклюзивних умов проживання в МКП, інші все ж вважали, що для осіб із значними потребами у догляді більш доцільним може бути направлення до спеціалізованих закладів.

Також повідомлялося, що люди з інвалідністю стикаються з додатковими перешкодами під час отримання гуманітарної допомоги і часто покладаються на неформальну підтримку з боку інших мешканців, що може збільшити їхню залежність та вразливість.

Можливості працевлаштування

Можливості працевлаштування для мешканців МКП залишаються обмеженими. Доступні вакансії часто передбачають поїздки у райони з підвищеними ризиками для безпеки. Чоловіки-респонденти вважають ризик мобілізації фактором, що впливає на можливості працевлаштування. До додаткових перешкод належать стан здоров'я, інвалідність та ризики, пов'язані з пересуванням територіями з вибухонебезпечними предметами.

Доступ до гуманітарної допомоги

Мешканці МКП повідомили, що гуманітарну допомогу, зокрема продукти харчування та гігієнічні набори, вони отримують переважно раз на місяць або рідше. Доступ до допомоги значною мірою забезпечується завдяки зусиллям адміністрацій МКП, які організують доставку та інформують мешканців. Водночас траплялися випадки, коли допомога надавалася без урахування реальних

потреб її отримувачів. Пріоритетним напрямком гуманітарної підтримки залишається надання багаточислової грошової допомоги. Крім того, необхідною є підтримка з ремонту окремих приміщень модульних містечок та підтримка з покращення стану укріплень.

Документація та статус ВПО

Учасники ОФГ повідомляли про труднощі з оформленням статусу ВПО через відсутність необхідних документів. У деяких випадках заявників перенаправляли з однієї установи до іншої або повідомляли, що їхні заяви на отримання фінансової допомоги було відхилено. Люди, які раніше були переміщені та зареєстровані в інших регіонах, також стикалися з труднощами під час спроб перереєстрації свого статусу. Адміністрації МКП надають допомогу в підготовці документів, оформленні заяв на отримання допомоги та проводять індивідуальне консультування в межах наявних ресурсів.

Компенсація за пошкоджене та зруйноване житло

В оцінюваних МКП наявність житла залишається одним із головних чинників вразливості мешканців. Переважна більшість учасників ОФГ та ключових інформаторів повідомили, що їхні помешкання були пошкоджені або зруйновані внаслідок бойових дій, або що їхнє житло розташоване на територіях, окупованих Російською Федерацією, чи в районах, де тривають бойові дії, що унеможливує безпечний доступ до них. «У мою квартиру влучив снаряд; майже нічого не вціліло, тому мені довелося переїхати сюди з іншого району міста», — розповів учасник фокус-групи.

Відсутність фізичного доступу до житла через постійні обстріли, забруднення вибухонебезпечними предметами та обмеження на пересування є серйозною перешкодою для фіксації збитків та подання заяв на компенсацію. Учасники фокус-груп зазначили, що навіть тоді, коли виникала необхідність відвідати свої домівки, дістатися до них було складно й небезпечно: «Дістатися туди неможливо через інтенсивні обстріли і заміновану територію. У багатьох випадках перевізники відмовляються їхати в райони підвищеного ризику», — повідомив учасник фокус-групи. Як наслідок, багато домогосподарств не змогли задокументувати завдані збитки через обмежений доступ або відсутність необхідних документів.

Незважаючи на те, що мешканцям оцінюваних МКП загалом відомо про державні механізми компенсації, зокрема про програму «eВідновлення», практичне використання таких механізмів залишається складним завданням. У більшості МКП учасники фокус-груп відзначали низький рівень обізнаності щодо покрокових процедур та наголошували на складності процесу дистанційної оцінки збитків за допомогою дронів, яка часто сприймається як платна послуга. Відсутність чіткої та доступної інформації, а також обмежена підтримка з боку місцевої влади ще більше затримують процеси виплати компенсацій. Водночас в одному з МКП учасники повідомили, що представники місцевої влади та адміністрації МКП надають консультативну та організаційну підтримку щодо оформлення документів про завдані збитки, а також про початок перших дистанційних обстежень.

Пошкоджене або зруйноване житло, розташоване в небезпечних районах, у поєднанні з обмеженим доступом, сприяє тривалому перебуванню в МКП. Для опитаних учасників ОФГ проживання в цих закладах є вимушеним, оскільки вони не можуть безпечно повернутися додому або самостійно відновити своє житло. Незважаючи на готовність розглянути можливість повернення у разі поліпшення безпекової ситуації, відсутність безпечного доступу до житла,

труднощі з отриманням компенсації та обмежені фінансові можливості утримують сім'ї в стані тривалого переміщення та залежності від зовнішньої допомоги.

Результати аудиту безпеки у сфері протидії гендерно зумовленому насильству (ГЗН)

Результати оцінки місць компактного проживання (МКП) у місті Херсон та прилеглих громадах Херсонської області вказують на структурні та операційні прогалини, які сприяють підвищенням ризикам гендерно зумовленого насильства (ГЗН), особливо для жінок і дівчат. Хоча рівень ризику відрізняється залежно від локації, на формування загального середовища захисту в Центрах компактного проживання і модульних містечках впливають тривале переміщення, постійна незахищеність та обмежені інституціоналізовані механізми соціально-правового захисту.

Мешканці перебувають у переміщенні протягом тривалого часу, проте все ще зазнають обстрілів, активності дронів та перебоїв у роботі інфраструктури й електропостачання. У постраждалих населених пунктах на лінії бойових дій щоденний вплив небезпеки та невизначеності спричиняє значний психологічний стрес. Учасники зазначали, що тривале напруження у поєднанні зі складними умовами проживання може посилювати соціальну напругу у місцях компактного проживання та всередині родин. В окремих випадках ці фактори можуть сприяти шкідливим стратегіям подолання труднощів, таким, як зловживання алкоголем, що може підвищувати ризик міжособистісного насильства.

Фактори навколишнього середовища додатково підвищують вразливість. У кількох МКП освітлення є недостатнім або нестабільним, особливо під час відключень світла. Погано освітлені коридори, вуличні доріжки та входи до вбиралень і душових були визначені як місця, де мешканці, зокрема жінки, дівчата, люди похилого віку та особи з інвалідністю, почувалися небезпечно. В результаті деякі мешканці повідомили, що обмежують своє пересування після настання темряви як спосіб самозахисту.

Об'єкти Води, санітарії та гігієни (ВСГ) систематично визначали як об'єкти підвищеного ризику. Учасники з різних МКП зазначали відсутність розділення приміщень за статтю, недостатній рівень приватності через зламані замки або неналежні перегородки, а також обмежений доступ для осіб з інвалідністю. У деяких модульних містечках об'єкти ВСГ є спільними та розташовані поза житловими будівлями, що підвищує ризик домагань або небезпеки під час користування ними, особливо вночі або в зимовий період.

Інституційні механізми соціально-правового захисту та протидії ГЗН в місцях компактного проживання залишаються обмеженими. У жодному з оцінених МКП не повідомляли про проведення регулярних аудитів безпеки, і лише на одному об'єкті була розміщена інформація про доступні послуги реагування на ГЗН. Хоча в деяких локаціях поліція реагує на інциденти, дії часто зосереджені на загальній безпеці, а не на підтримці, орієнтованій на постраждалих. Ні координація з гуманітарними організаціями та державними органами у реагуванні на ГЗН, ні інтеграція структурованих шляхів перенаправлення відповідно до національних стандартів щодо ГЗН не були системно впроваджені в практиці управління МКП.

Конфіденційні механізми скарг і зворотного зв'язку, включно з каналами повідомлення про захист від сексуальної експлуатації та насильства (ЗСЕН), або були відсутні, або погано комунікувалися, або не викликали довіри у мешканців. Відсутність кваліфікованих контактних осіб і чіткого

інформування щодо процедур повідомлення про випадки насильства сприяє зменшенню таких повідомлень та обмежує доступ до послуг підтримки.

Соціальна ізоляваність також підвищує рівень вразливості у місцях компактного проживання. Жінки повідомляли про обмежені можливості участі у прийнятті рішень у громаді та недостатню кількість організованих громадських активностей. Учасники висловлювали занепокоєння щодо присутності незнайомих осіб на території з відкритим доступом. Більшість МКП не має впроваджених механізмів захисту на рівні громади або комітетів, очолюваних жінками, що зменшує можливості для колективного зменшення ризиків і раннього виявлення проблем у сфері соціально-правового захисту.

Загалом, хоча гуманітарна допомога в основному забезпечує базові умови проживання, поєднання факторів незахищеності, прогалин в інфраструктурі, слабких механізмів моніторингу та обмеженої участі громади створює середовище, у якому ризики ГЗН залишаються підвищеними та недостатньо врахованими у структурованих підходах, орієнтованих на постраждалих. Для зменшення цих ризиків необхідно посилити інтегровані заходи у сфері соціально-правового захисту, зокрема покращити інфраструктуру МКП, впровадити чіткі механізми перенаправлення та підзвітності, а також забезпечити активнішу участь жінок і членів громади у плануванні заходів з безпеки та управлінні МКП.

Профілі місць компактного проживання

Гуртожиток на вул. Комкова, 76, м. Херсон

МКП розміщує 157 мешканців, більшість із яких є внутрішньо переміщеними особами (ВПО), включно з сім'ями з дітьми, які прибули нещодавно. Переміщення є переважно тривалим: середній термін проживання перевищує 1,5 року, а деякі мешканці проживають у закладі ще з 2014 року. Базові потреби загалом задовольняються, а гуманітарну допомогу надають безпосередньо у МКП, що зменшує потребу мешканців виїжджати для отримання підтримки. Проте, тривалий характер переміщення сприяє накопиченню стресу, соціальній ізоляваності та підвищеним вразливостям.

Будівля зазнала пошкоджень унаслідок військових обстрілів, зокрема, пошкоджено дах і вікна, що призводить до протікання води в кімнати на верхніх поверхах. Було здійснено тимчасовий ремонт, однак загальний стан будівлі залишається джерелом стресу для мешканців і може збільшувати напругу всередині домогосподарств. Електропостачання загалом наявне, однак періодично відбуваються короткострокові відключення через пошкоджену інфраструктуру, що впливає на повсякденні справи, включаючи безпечне приготування їжі, оскільки кухні працюють на електроприладах. Хоча можливість користуватися газом існує, він не підключений з міркувань безпеки. У будівлі є укриття у підвалі, однак воно не було офіційно облаштоване; мешканці самостійно пристосували підвал під укриття, і, за повідомленнями, деякі люди регулярно там ночують через безпекові ризики.

На рівні домогосподарств, основними викликами залишаються приватність і безпека. Кімнати розділені за статтю, а сім'ї можуть проживати разом. Водночас мешканці зазначили необхідність покращення замків на дверях і більш чіткої процедури розподілу кімнат для підвищення рівня безпеки, особливо для жінок і дівчат.

Громадські об'єкти ВСГ потребують покращення з точки зору приватності, освітлення та функціональності замків. Крім того, поганий стан інфраструктури та перенаселеність МКП сприяють зростанню стресу і підвищують ризик міжособистісних конфліктів серед мешканців.

Відсутність внутрішніх механізмів моніторингу або повідомлень про випадки, а також обмежена кількість структурованих заходів з підвищення обізнаності додатково підсилюють ризики у сфері соціально-правового захисту. Хоча інформація про правову допомогу та гарячі лінії з питань ГЗН розміщена, шляхи перенаправлення недостатньо зрозумілі мешканцям, особливо жінкам, що створює додаткові перешкоди для повідомлення про випадки насильства та доступу до послуг. Не було виявлено внутрішніх процедур реагування на інциденти, які б відповідали стандартам протидії ГЗН або ЗСЕН. Повідомлялося про конфлікти між мешканцями, включаючи випадки фізичного насильства, пов'язані зі зловживанням алкоголем. Основним механізмом реагування є виклик поліції, яка, за повідомленнями, відповідає на виклики. На території постійно перебуває працівник закладу, а міська поліція патрулює прилеглу територію.

Психологічні консультації доступні один раз на тиждень від партнерської організації. Проте мешканці, особливо жінки, повідомляли про відчуття соціальної ізоляції та обмежений доступ до ширшої психосоціальної підтримки. Жінки також зазначили, що не отримували набори гідності або підтримку щодо гігієни під час менструації, попри те, що вони становлять значну частину населення і стикаються з ризиками безпеки під час поїздок на ринок чи в магазин.

Загалом, хоча базові потреби здебільшого задовольняються, поєднання пошкодженої інфраструктури, недостатньої приватності, стресу через тривале переміщення, недостатніх програм протидії ГЗН та слабких систем перенаправлення створює середовище, у якому мешканці стикаються з підвищеними ризиками у сфері соціально-правового захисту та перешкодами у доступі до послуг із запобігання та реагування на ГЗН. Посилення механізмів захисту на рівні громади, покращення інфраструктури та освітлення, підвищення обізнаності щодо послуг у сфері ГЗН і шляхів перенаправлення, а також створення внутрішніх механізмів подання скарг і врегулювання конфліктів допоможе зменшити ризики у сфері захисту в межах МКП.

Центр матері та дитини, вул. Ціолковського, 41, місто Херсон

Центр матері та дитини надає житло виключно для жінок з дітьми в густонаселеному міському районі Херсона, де кращий доступ до закладів охорони здоров'я, магазинів, аптек і громадського транспорту. Об'єкт має стабільну інфраструктуру, достатнє освітлення та не має задокументованих структурних пошкоджень внаслідок військових дій або обстрілів. Перебої з електропостачанням є рідкісними та короткочасними, а поблизу не розташовано жодних військових об'єктів. На вулиці також є огорожений дитячий майданчик та зона для прогулянок, що сприяє загалом безпечному середовищу для мешканців і дітей.

Кожна жінка проживає в окремій кімнаті зі своїми дітьми; проживання разом із чоловіками не дозволяється. Чоловіки допускаються до відвідувань лише на перший поверх. Мешканці також повідомили про наявність достатнього особистого простору та приватності. Об'єкти Води, санітарії та гігієни є централізованими, доступними на всіх поверхах і обладнані замками, а санітарно-гігієнічні вузли на другому поверсі призначені виключно для мешканок МКП. Заклад не є перенаселеним і має повністю обладнане укриття, яким мешканці можуть користуватися під час повітряної тривоги.

Попри відносно високий рівень фізичної безпеки, внутрішні механізми моніторингу ризиків ГЗН і систематичного обміну інформацією з партнерами гуманітарної координації у сфері ГЗН або Кластера Захисту відсутні. Хоча в МКП є система тривожної кнопки, а мешканки повідомляють про оперативне та професійне реагування поліції, наявні механізми реагування залишаються переважно орієнтованими на безпеку, а не на постраждалих.

Жінки зобов'язані надавати письмове повідомлення, якщо залишають заклад, із зазначенням часу виходу та повернення. Хоча персонал пояснює, що це робиться з міркувань підзвітності та безпеки, а не для обмеження пересування, така міра може впливати на сприйняття мешканками власної автономії та свободи пересування.

Шляхи перенаправлення до спеціалізованих послуг у сфері ГЗН, психосоціальної підтримки, правової допомоги та медичних послуг не інтегровані системно в роботу МКП. Хоча у місті є притулок для постраждалих від ГЗН, структурований обмін інформацією та система перенаправлення, орієнтована на постраждалих та відповідно до стандартів гуманітарної координації у сфері ГЗН, залишаються обмеженими.

Загалом МКП забезпечує відносно безпечні та гідні умови проживання, особливо з точки зору інфраструктури та фізичного захисту. Посилення моніторингу ризиків ГЗН, впровадження маршрутів перенаправлення, орієнтованих на постраждалих, і посилення координації з партнерами у сфері соціально-правового захисту дозволить додатково зміцнити механізми убезпечення та підзвітності в межах МКП.

Модульне містечко в с. Чайчине, Херсонська область

Модульне містечко для ВПО у селі Чайчине наразі заселене частково, а у додаткових житлових модулях планують розміщувати нових мешканців. Містечко створене для довгострокового проживання внутрішньо переміщених осіб і розташоване на околиці села з обмеженим доступом до зовнішніх послуг і без офіційного контролю периметра.

Хоча окремі житлові модулі забезпечують належний рівень приватності на рівні домогосподарств, було виявлено низку ризиків у сфері захисту на рівні МКП. Відсутність огорожі, нерегульований доступ до території, відсутність нічної охорони, періодичні відключення електроенергії та недостатнє освітлення створюють ризики для безпеки, особливо для жінок і дівчат. Жінки повідомляли про страх через присутність незнайомих осіб на території містечка, що негативно впливає на їхнє відчуття безпеки.

Спільні об'єкти Води, санітарії та гігієни також становлять ризик у сфері захисту. Приміщення не розділені за статтю, а в зимовий період вони зазнають впливу низьких температур, що ускладнює безпечне користування ними, особливо ввечері та вночі. Душова не функціонує в зимовий період, що додатково обмежує доступ до базових гігієнічних послуг і змушує мешканців використовувати альтернативні стратегії подолання труднощів.

Повідомлення про випадок повторюваних нічних домагань щодо молодої мешканки підкреслює необхідність практичних заходів із підвищення безпеки на території містечка. Хоча біля адміністративної будівлі розміщена інформація про послуги у сфері протидії ГЗН і контакти для перенаправлення, зусилля з запобігання насильству наразі переважно обмежуються поширенням інформації, без достатніх фізичних або операційних заходів зі зменшення ризиків.

Гуманітарна допомога надається безпосередньо в межах МКП, що зменшує ризики, пов'язані з пересуванням за межі локації. Послуги первинної медичної допомоги доступні через ФАП (фельдшерсько-акушерський пункт) на території, тоді як доступ до спеціалізованих послуг потребує поїздки до Снігурівки, що може обмежувати доступ для частини мешканців.

Серед ключових прогалин виявили відсутність чітких правил доступу для відвідувачів і зовнішніх осіб, обмежену участь жінок у плануванні безпеки, а також відсутність конфіденційних механізмів повідомлення та посиленних систем ЗСЕН. Посилення безпеки МКП, покращення освітлення (зокрема за допомогою сонячних панелей), впровадження процедур контролю доступу та створення механізмів участі мешканців у плануванні безпеки допоможе зменшити ризики у сфері захисту.

Загалом, хоча приватність на рівні домогосподарств та доступ до базової підтримки є загалом задовільними, загрози безпеці зберігаються через слабкий контроль периметру, недостатнє освітлення та недостатні заходи безпеки у сфері Води, санітарії та гігієни, що збільшує ризики ГЗН на території модульного містечка.

Модульне містечко в с. Киселівка, Херсонська область

У модульному містечку в селі Киселівка, розрахованому на проживання до 334 осіб, наразі перебуває 181 мешканець. Аудит безпеки показує, що на середовище сфери захисту значною мірою впливають близькість до лінії фронту, часті атаки дронів, нестабільне енергопостачання та структурні обмеження колективного проживання.

Нестабільне освітлення, перенаселеність, обмежена приватність і неналежні умови в об'єктах Води, санітарії та гігієни, що особливо впливає на жінок, літніх людей та осіб з інвалідністю, належать до основних факторів ризику. Постійні безпекові загрози спричиняють тривалий психологічний стрес, обмежують можливість безпечного пересування мешканців як у МКП, так і за його межами, а також сприяють зростанню напруги всередині громади.

Хоча мешканці загалом мають доступ до ринків чи магазинів, медичних послуг, водопостачання та гуманітарної допомоги, ці послуги залишаються нестабільними та значною мірою залежать від електропостачання і щоденної безпекової ситуації. Відключення електроенергії безпосередньо впливають на здатність мешканців задовольняти базові потреби, підтримувати зв'язок і виконувати щоденні справи з дотриманням гідних умов життя.

Об'єкти ВСГ неодноразово визначалися як зони підвищеного ризику через недостатній рівень приватності, доступності та освітлення. Такі умови підвищують щоденні ризики у сфері захисту, особливо для жінок і осіб з інвалідністю, і перешкоджають безпечному користуванню санітарними приміщеннями.

Також було виявлено значні прогалини у сфері запобігання та реагування на ГЗН. Відсутня видима інформація про послуги у сфері ГЗН або канали повідомлення ЗСЕН, немає кваліфікованих контактних осіб і конфіденційних механізмів подання скарг та зворотного зв'язку. Попри присутність гуманітарних організацій, структуровані заходи з підвищення обізнаності та запобігання насильству залишаються обмеженими. Ключові інформатори також повідомляли про зловживання алкоголем, соціальну напругу та випадки фізичного насильства серед мешканців, що додатково підвищує ризики у сфері захисту.

Загалом, хоча базові життєві потреби здебільшого задовольняються, МКП не забезпечує належного рівня приватності, гідності та захисту. Пріоритетними заходами для зменшення ризиків є покращення освітлення (зокрема за допомогою сонячної енергії або інших сталих рішень), покращення приватності та доступності об'єктів ВСГ, краще поширення інформації про доступні послуги та механізми повідомлення, а також створення структури соціально-правового захисту на рівні громади, зокрема комітетів мешканців із активною участю жінок. Крім того, впровадження конфіденційних механізмів подання скарг і зворотного зв'язку, регулярні виїзди фахівців з ГЗН/ПСС/правової допомоги та створення безпечних просторів або активностей формату безпечних просторів для жінок та дівчат (WGSS) допоможуть покращити результати у сфері соціально-правового захисту та підтримати стійкість громади.

Рекомендації

Для гуманітарної спільноти:

- Надавати інформацію та правову допомогу/консультації з питань оформлення документів про пошкоджене житло, подання заяв на компенсацію та доступу до юридичних послуг, включно з питаннями реєстрації осіб, переміщених унаслідок конфлікту, та отриманням соціальних виплат.
- Проводити регулярні інформаційні та профілактичні заходи з питань безпеки, запобігання насильству та доступу до підтримки і шляхів перенаправлення, включаючи послуги, пов'язані зі сферою ГЗН.
- Інституціоналізувати регулярні аудити безпеки у сфері протидії ГЗН і запровадити прості внутрішні механізми моніторингу ризиків у всіх місцях компактного проживання із розміщенням видимої інформації про послуги реагування на ГЗН, забезпечуючи відповідність принципам роботи, орієнтованим на постраждалих.
- Підтримати покращення освітлення в коридорах, на зовнішніх доріжках і в зонах Води, санітарії та гігієни для підвищення безпеки жінок і дівчат у нічний час.
- Забезпечити, щоб об'єкти ВСГ були розділені за статтю, де це можливо, мали справні замки, належні поділи та були доступними для осіб з інвалідністю.
- Забезпечити, щоб будь-які заходи, що реалізуються в місцях компактного проживання, впроваджувалися відповідно до [Рекомендацій для членів ГКК щодо програм гуманітарного захисту в прифронтових районах з дотриманням принципу «не нашкодь»](#).
- Сприяти доступу до інформації щодо працевлаштування, професійної перепідготовки, дистанційної роботи та можливостей для забезпечення засобів до існування для внутрішньо переміщених осіб.

Для органів влади:

- Забезпечити наявність укриттів і безпечних маршрутів доступу в місцях компактного проживання з особливим акцентом на доступність та інклюзію груп населення, які перебувають у вразливому становищі.
- Посилити контроль доступу та управління безпекою в місцях компактного проживання, включаючи чіткі процедури заселення та координацію з правоохоронними органами, водночас забезпечуючи повагу до прав і гідності мешканців.
- Покращити реалізацію державних програм забезпечення житлом і компенсацій для внутрішньо переміщених осіб, включаючи підтримку в оформленні документів і можливість дистанційного доступу до послуг.
- Надавати чітку інформацію щодо процедур евакуації, прав осіб, переміщених унаслідок конфлікту, а також процедур, пов'язаних з оформленням статусу інвалідності через травми, отримані внаслідок конфлікту.
- Розробити та впровадити стандартні протоколи управління місцями проживання, включаючи процедури реагування на безпекові інциденти та міжвідомчу координацію між соціальними службами, поліцією та медичними установами.

Цей документ створений в межах проєкту, що реалізується Данською радою у справах біженців (DRC) завдяки фінансуванню від Європейського Союзу. Висловлені погляди та думки належать виключно автору (авторам) і не обов'язково відображають позицію Європейського Союзу чи DRC. Ні Європейський Союз, ні DRC не несуть відповідальності за зміст цього документа.